

Indledningen er redigeret af Stine Kylsø Pedersen og Steen Tullberg

Tilsyn ved

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Om den Christelige Børnelærdom [Den christelige Børnelærdom, 1. udgave, 2. artikel]”

ved Anders Holm

Indhold

- 1 Oversigt over artiklerne i Kirkelig Samler
- 2 Indhold
- 3 Anden udgave
- 4 Anvendt litteratur

1 Oversigt over artiklerne i *Kirkelig Samler*

“Om den Christelige Børnelærdom” er den anden af 21 artikler, som Grundtvig skrev i *Kirkelig Samler* i årene 1855-1861. En oversigt over disse vises nedenfor, og indledningen til hver af dem fås ved at klikke på de respektive links.

[“Om vor tredie Troes-Artikel”](#)

“Om den Christelige Børnelærdom”

[“Den Christelige Daabspagt”](#)

[“Herrens Bøn ‘Fadervor.’”](#)

[“Det Ny Testamentes Christendom!”](#)

[“Forsagelsen i Daabs-Pagten”](#)

[“Den apostelige Troes-Bekjendelse i den christelige Daabspagt”](#)

[“De syv Sakramenter”](#)

[“De christelige Livstegn”](#)

[“Det christelige, aandelige og evige Liv”](#)

[“Det medfødte og det gienfødte Menneskeliv”](#)

[“Ordet og Troen efter Christi egen Lærdom”](#)

[“Det christelige Ægteskab”](#)

[“Tro og Haab og Kjærlighed”](#)

[“Den guddommelige Treenighed”](#)

[“Skriftemaal og Altergang”](#)

[“Præste-Frihed i Folke-Kirken”](#)

[“Den christne Tro og den christelige Lærdom”](#)

[“Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne”](#)

[“Hænderne og Røsten i Rom og Jerusalem”](#)

[“Det evige Livs-Ord af Vorherres egen Mund til Menigheden”](#)

2 Indhold

“Om den Christelige Børnelærdom”, hvis titel (let ændret) siden lagde navn til den samlede udgave af artiklerne fra 1868 (også kaldet “Anden Udgave”), udkom i maj 1855 som Grundtvigs andet bidrag i *Kirkelig Samler* (se [oversigten i afsnit 1](#)). I artiklen fremhæver han, som i “Om vor tredje Troes-Artikel” om Helligånden, Guds gerning i menigheden, idet han peger på, at den egentlige børnelærdom er identisk med de ord, der lyder ved den guddommeligt indstiftede og guddommeligt virkende dåb. Grundtvig gør dermed op med den danske kirkes traditionelle opfattelse af Luthers Lille Katekismus som den kristelige børnelærdom.

Grundtvig indleder artiklen med at gøre opmærksom på to uhensigtsmæssige opfattelser af den kristelige børnelærdom, der trives blandt Luthers arvtagere. Den første er, at børnelærdommen er, hvad præsterne kræver lært af børnene ved offentlig overhøring, for at de kan deltage i nadveren. Den anden er, at børnelærdommen svarer til Luthers Lille Katekismus. Grundtvig afviser begge opfattelser. Den kristelige børnelærdom må i stedet indbefatte “det *Grund-Christelige*” (97), som Kristus selv og apostlene har lagt til grund i menigheden. Man må ikke i blinde forudsætte, at det, Luther eller andre kalder den kristelige børnelærdom, også er det. I stedet må man spørge i menighedens forsamling.

Det, man kan forudsætte, er nemlig, at der findes en menighed. Allerede ved at stille “*Spørgsmaalet om den christelige Børnelærdom*” (98), forudsætter man en sådan.

Grundtvig bygger sin argumentation på et overleveringsargument: Var der ingen kristelige forældre, var der heller ingen kristelige børn og ingen kristen menighed, og derved kunne man ikke tale om en kristelig børnelærdom (98).

Grundtvigs synspunkt er, at det er i dåben, hvor man optages i menigheden, at man finder menighedens vidnesbyrd om den kristelige børnelærdom. Det drejer sig især om selve "*Daabs-Pagten*" (100), der indgås ved tilspørgslen om forsagelsen af djævelen og dernæst troen på den apostolske trosbekendelses tre dele om Fader, Søn og Helligånd. Dette lydelige vidnesbyrd hos menigheden udgør "i alleregenligste, allerstrængeste og allerlivsaligste Forstand den *Christelige Børnelærdom*" (100-101), som kan oplyse alle mennesker, som har ører at høre med (jf. Matt 11,15), hvori genfødselen til Guds børn består.

Dette syn på den kristelige børnelærdom får Grundtvig til, ligesom han havde gjort i flere skrifter i 1840'erne, at forholde sig kritisk til, at Luthers Lille Katekismus, "længe hos os har baaret *Navn af den christelige Børnelærdom*" (101). Nok bærer ingen bog større ret til dette navn end netop Luthers Lille Katekismus, og den har været uvurderlig for kristelig oplysning gennem tre århundreder. Problemet er imidlertid, at den så lidt som alle andre bøger skrevet af et enkelt menneske tåler sammenligning med vidnesbyrdet i hele menighedens mund. Desuden er der en række uheldige fejl og mangler ved bogen, mener Grundtvig. Fx hører de ti bud ikke til den kristelige børnelærdom. En anden misforståelse er Luthers udeladelse af forsagelsen af djævelen i forbindelse med trosbekendelsen, der er en uadskillelig del af den kristne menigheds dåbspagt og et vilkår for optagelse i menigheden. Endvidere forholder Grundtvig sig skeptisk til, at trosbekendelse og fadervor i katekismen beskrives, uden at der redegøres for deres sammenhæng med dåben og nadveren (101-104).

Hvis man overhovedet skal give en bog navnet "*Den christelige Børnelærdom*", har man derfor brug for en anden bog end Luthers, hævder Grundtvig. Denne bør i højere grad omhandle dåb og nadver, og i øvrigt mere være en forklaring (eller udlægning) for voksne. Det må i forhold til brugen af en sådan bog gøres klart, at den selv aldrig kan være mere end en beskrivelse af genfødselen og fornyelsen i dåben. Altså, at den ikke kan erstatte menighedens eget levende og lydelige vidnesbyrd ved dåben og nadveren. Grundtvig angiver ikke, om han med bogen sigter til den artikelserie, han er i færd med at skrive, men synspunktet ligger i forlængelse af hans tekster om en kristelig børnelærdom fra 1840'erne (104-106).

På den baggrund gør Grundtvig i artiklens sidste del rede for, at den kristendom, han står for, ikke er "*nogen Bogs Christendom, men er Christi og hans Menigheds Christendom*" (107). Undervejs indfletter han en række kritiske hentydninger til Søren Kierkegaard, hvis angreb på folkekirken for manglende overensstemmelse med Det Nye Testaments kristendom, fandt sted netop i foråret 1855, hvor artiklen blev til. Grundtvigs hovedpointe er, at "*Apostel-Skriften*" (Det Nye Testamente) kun er en *beskrivelse* af kristendommens liv og ånd, endda en glimrende beskrivelse, men ikke rummer selve den kraft, der giver kristendommen liv. Den udgår kun fra dåbspagten i menigheden, og netop den kendsgerning beskriver apostelskriften selv. Børnelærdommen må knyttes til den apostolske trosbekendelse, der bliver en slags

“Troens Skjold” (112; jf. Ef 6,16). Sandsynligvis med brod mod Kierkegaard giver Grundtvig udtryk for, at kun den børnelærdom, der gives i dåben, afstedkommer et nyt liv i Kristus. Desuden hævder han, at den, der benægter dette livs virkelighed eller har en opfattelse af det, der ikke stemmer overens med dåben og nadveren, er på gale veje. Undervejs slår han fast, at det forhold, at dåben er børnelærdommens kilde, nødvendigvis medfører, at kristendommen er rakt til enfoldige og ydmyge. Var kilden en bog, og som Det Nye Testamente en bog på græsk, var den i højere grad de lærdes ejendom (107-112).

3 Anden udgave

I 1868 udkom “Om den Christelige Børnelærdom” og de øvrige artikler fra *Kirkelig Samler* i den samlede bogudgave, *Den christelige Børnelærdom*, kaldet “Anden Udgave”. En generel indledning til andenudgaven kan tilgås ved at klikke [her](#).

4 Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1868) *Den christelige Børnelærdom, betragtet af Nik. Fred. Sev. Grundtvig. Anden Udgave, optrykt efter “Kirkelig Samler”*. København.